

گفت‌وگوهای ایران و آمریکا

از مشروطه تا انقلاب سفید

دهه‌های ۱۳۴۰-۱۳۷۰ش / ۱۹۶۰-۱۸۹۰م

گردآوری

متیو کی. شنون

ترجمه

محمد کریمی

www.ketab.ir

- عنوان و نام پدیدآور : گفت و گوهای ایران و آمریکا از مشروطه تا انقلاب سفید: دهه‌های ۱۳۴۰ - ۱۳۷۰ ش /
 مشخصات نشر : تهران: شیرازه کتاب ماه، ۱۴۰۲.
 مشخصات ظاهری : ۳۷۴ ص: ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.
 فروست : مجموعه جامعه و سیاست: ۲۸.
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۵۳۴۶-۳۵-۲
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : عنوان اصلی: American-Iranian Dialogues : From Constitution to White Revolution, c. 1890s-1960s, 2022.
 یادداشت : کتابنامه: ص. [۳۶۱] - ۳۶۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 یادداشت : نمایه.
 موضوع : ایالات متحده — روابط — ایران
 United States -- Relations -- Iran
 ایران — روابط — ایالات متحده
 Iran -- Relations -- United States
 ایران — تاریخ — قرن ۱۴
 Iran -- History -- 20th century
 شناسه افزوده : شانون، متیو کی.، ۱۹۸۳-م.، ویراستار
 شناسه افزوده : Shannon, Matthew K., 1983-
 شناسه افزوده : کریمی، محمد، ۱۳۵۰ اسفند- مترجم
 رده بندی کنگره : ۱۸۳/۱۴۲۲۷۹کف
 رده بندی دیویی : ۳۰۵۳۳۷
 شماره کتابشناسی ملی : ۸۴۱۶۲۰۵

www.ketab.ir

**گفت و گوهای ایران و آمریکا
 از مشروطه تا انقلاب سفید**

دهه های ۱۳۴۰ - ۱۳۷۰ ش / ۱۹۶۰ - ۱۸۹۰

نویسنده: متیو کی. شنون

مترجم: محمد کریمی

انتشارات: شیرازه کتاب ما

تیراژ: ۵۵۰ نسخه

چاپ: پردیس دانش

چاپ اول: اسفند ۱۴۰۲

تهران، صندوق پستی: ۱۱۱-۱۳۱۴۵

تلفن: ۸۸۹۵۲۲۹۷ فکس: ۸۸۹۵۱۶۹۱

همراه: ۱۸۲ ۹۵۰۰-۹۳۶

سایت: www.shirazehketab.com

فهرست مطالب

- یادداشت دبیر مجموعه ۹
- مقدمه: به سوی تاریخ به هم پیوسته (متیو کی. شنون) ۱۳
- فصل اول: نشانه‌های دردسرنگامی دولتی، ملیت و حاکمیت مورد منازعه در
اواخر قاجار، مواجهه با آمریکا (جان فزونیان) ۳۷
- ساختن دفتر امور آمریکا ۴۰
- دیپلمات‌ها، آشوریان و مسئله تابعیت ۵۰
- نتیجه‌گیری ۶۱
- فصل دوم: مأموریت شوستر - ۱۲۹۰ / ۱۹۱۱ - و درک آمریکا از نخستین انقلاب
ایران (کلی جی. شنون) ۶۵
- انقلاب مشروطه و روابط ایران و آمریکا ۶۶
- تاریخ‌نگاری آغاز روابط ایران و آمریکا ۷۱
- مأموریت شوستر ۷۵
- برداشت‌ها از ایران در فضای عمومی آمریکا پیش از مأموریت شوستر ۸۰
- برداشت‌ها از ایران در فضای عمومی آمریکا در دوران مأموریت شوستر ۸۷
- شوستر مردم آمریکا را متحد می‌کند ۹۲

نتیجه‌گیری ۹۹

فصل سوم: دیپلماسی میراث تاریخی و روابط ایران و آمریکا: ماجرای قانون

عتیقات ۱۳۰۹ (کایل اولسون) ۱۰۱

شکست انحصار فرانسه ۱۰۴

دیدگاه‌های رقیب: مذاکرات قانون عتیقات ۱۰۷

نتیجه‌گیری: پیامدها و مسیرهای آینده ۱۲۰

فصل چهارم: خوش‌خدمتی در خلیج فارس: عربستان، ایران و روابط انگلیس و

آمریکا، ۱۳۵۰-۱۲۷۹ / ۱۹۰۰-۱۹۷۱ (فیروزه کاشانی ثابت) ۱۲۷

قدرت، نفت، و میراث امپراتوری ۱۳۵

دعاوی متقابل سوزینی ۱۴۰

آمریکا و سیاست ملی‌سازی از جنگ‌های جهانی تا جنگ سرد ۱۴۷

عقب‌نشینی ایران و برتری یافتن اعراب ۱۵۴

نتیجه‌گیری ۱۵۷

فصل پنجم: غیرملی‌شده: محمدرضا پهلوی، کنسرسیوم و نفت جهان، ۱۳۳۳-۴۳ /

۱۹۵۴-۶۴ (گریگوری برو) ۱۶۳

نمای ملی‌شدن: قرارداد کنسرسیوم ۱۳۳۳ / ۱۹۵۴ ۱۶۷

ایران و کنسرسیوم، ۱۳۳۹-۱۳۳۳ / ۶۰-۱۹۵۴ ۱۷۵

چالش اوپیک ۱۳۴۳-۱۳۳۹ / ۱۹۶۴-۱۹۶۰ ۱۸۴

نتیجه‌گیری ۱۸۹

فصل ششم: البرز، بیت‌لیل، و کامیونیتی: نهادهای میسیونری در تهران پس از

جنگ جهانی (متیو کی. شنون) ۱۹۱

بنیاد البرز ۱۹۵

مدرسه کامیونیتی ۲۰۲

ایران بیت‌ئیل ۲۱۰

نتیجه‌گیری ۲۱۸

فصل هفتم: دانشگاهیان آمریکا و کمک فنی ایالات متحده به مدرن‌سازی ایران

(ریچارد گارلیتز) ۲۲۱

پروژه‌های به‌سازی کشاورزی ۲۲۵

دانشکده کشاورزی کرج و دانشسرای معلمان ۲۳۵

دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی ۲۴۲

نتیجه‌گیری ۲۴۷

فصل هشتم: «ما آموختیم چگونه با هم دوست باشیم»: تاریخ شفاهی از سپاه صلح

آمریکا در ایران به ما چه می‌گوید (یاسمین رستم‌کلائی) ۲۴۹

دیدگاه‌ها دربارهٔ سپاه صلح ایران ۲۵۰

نماینده‌گری کردن آمریکا با پیدا کردن دوست؟ ۲۵۶

«واقعیتی» از زندگی روزمره در سپاه صلح ایران ۲۶۴

خاطره همچون پدیده‌ای تأثیرگذار و انگیزه‌بخش ۲۷۰

نتیجه‌گیری ۲۷۴

فصل نهم: «از ۴۱ نفر حمایت کنید»: فعالیت دانشجویان ایرانی در شمال کالیفرنیا،

۱۳۵۲-۱۳۴۹ / ۳-۱۹۷۰ (آیدا یل‌زاده) ۲۷۷

کنشگری ایرانیان و وضعیت انضباطی آمریکا ۲۸۲

همبستگی و ائتلاف در پی اشغال ۲۹۳

نتیجه‌گیری ۳۰۰

فصل دهم: فراموشی گرایان شغلی / حرفه‌ای و جابجایی یا عدم جابجایی میان ایران و

آمریکا در میشیگان (کمرن مایکل امین) ۳۰۳

تاریخ شفاهی و «روندهای جابجایی یا عدم جابجایی»: جایگاه پروژه تاریخ

- ۳۰۵..... شفاهی ایرانی - آمریکایی میثیگان در پژوهش‌ها
- ۳۱۲..... به استقبال آمریکا
- ۳۲۰..... به استقبال بازگشت به ایران
- ۳۳۰..... نتیجه‌گیری: عاملیت، جابجایی، و نزدیکی فرهنگی

نتیجه‌گیری: طرف‌های سوّم، بازیگران دولتی و غیردولتی، و ابهامات قدرت

- ۳۳۳..... امپریالیستی آمریکا
- ۳۳۳..... سیروس شایق
- ۳۳۴..... طرف‌های سوّم
- ۳۴۲..... همپوشانی بازیگران دولتی و غیردولتی
- ۳۵۲..... ماهیت مبهم قدرت امپریالیستی آمریکا
- ۳۶۱..... فهرست منابع
- ۳۶۷..... فهرست اعلام

یادداشت دیر مجموعه

تردید نیست که سیاست وجه غالب رابطه ایران و آمریکا از همان اولین روزهای برقراری گفت‌وگو میان دو کشور بود و از همین رو طبیعتاً حوزه اصلی پژوهش‌ها و مطالعات این ارتباط - یا عدم ارتباط - بین دو کشور را تشکیل می‌دهد. مداخله مستقیم آمریکا در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، تأثیر فشارهای این کشور بر حکومت ایران برای اجرای برنامه اصلاحات ارضی که تغییرات بنیادینی را در جامعه و اقتصاد ایران کلید زد و نهایتاً جایگاه ایران در معادلات منطقه‌ای در دوران جنگ سرد که به ارتباط تنگاتنگ دو کشور تا انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ سروشکل داد این وجه غالب را توجیه کرده و توضیح می‌دهند. به این معنا، سیاست همواره بر تمامی سایر پیوندهای موجود میان دو کشور اعم از اقتصادی و فرهنگی و نظامی سایه انداخت و اغلب سمت و سوی آنها را تعیین بخشید.

اولین نتیجه غلبه وجه سیاسی بر ارتباط بین دو کشور محدود ماندن تاریخ این ارتباط است به تاریخ مرادفات و مناسبات میان مسئولان و تصمیم‌گیرندگان غالب‌ترین دو کشور و نتیجه دوم، تعمیم نابرابری عینی و واقعی موجود میان قدرت سیاسی دو کشور و جایگاه جهانی آنها به تمامی انواع مناسبات و مرادفات که افرادی در سطوح پایین‌تر سلسله‌مراتب سیاسی از نظر اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی با یکدیگر و به دلیل گستردگی ارتباط بین دو کشور برقرار می‌کردند. مناسبات و مرادفات به این معنا «برابرترا» که چندان که باید و شاید در تاریخ‌نگاری ارتباط میان

ایران و آمریکا ثابت و ضبط نشده‌اند.

روشن است که نه ارتباطات مشخصاً سیاسی میان دو کشور و نه سایر ارتباطات هر دم فزاینده و رو به گسترش میان آن دو در خلأ به وقوع نمی‌پیوستند و انبوهی از کنشگران فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی از هر دو طرف واسطه‌های چنین ارتباطاتی بودند. کنشگرانی که اگر در حوزه سیاست در بالاترین سطوح تصمیم‌گیری قرار داشتند و خواسته و ناخواسته تحت تأثیر نابرابری نامبرده بودند، در سایر حوزه‌های مراداتی، نه لزوماً مسئولیت‌های خاصی بر دوش‌شان بود و نه تحت نفوذ آن نابرابری. همین کنشگران هستند که موضوع پژوهش محققانی می‌باشند که مقاله‌های‌شان در این کتاب گردآوری شده‌اند. کنشگرانی که به دلیل غلبه وجه سیاسی در تاریخ‌نگاری ارتباط میان ایران و آمریکا، در کلان‌تاریخ‌نگاری دو کشور اگر هم به کل حذف نشده باشند، دست‌کم آن است که بگوییم به حاشیه رانده شده یا نهایتاً فقط به‌شکلی نمادین در تاریخ رابطه میان ایران و آمریکا حضور دارند.

کنشگران این نوع از ارتباط، رأس سوّم مثلی را تشکیل می‌دهند که دو رأس دیگر آن، مسئولان عالی‌رتبه دو دولت ایران و آمریکا هستند با اهداف و خواسته‌ها و گرایش‌های مشخص که علیرغم جایگاه خاصی که در تصمیم‌گیری اشغال می‌کنند به هیچ‌روی از توسل و اتکا به این رأس سوّم برای پیشبرد آن اهداف، رسیدن به آن خواسته‌ها و صورت‌بندی آن گرایش‌ها گریزی ندارند. به این اعتبار، مطالعه تجربه خود این کنشگران رأس سوّم، وجه چشم‌نابوشیدنی ارتباطی است که فارغ از غلبه نگاه یا چشم‌انداز سیاسی فوق‌الذکر بر آن، همواره بسته و وابسته به مداخله، عملکرد و ذهنیت این کنشگران باقی می‌ماند.

اکنون به نظر می‌رسد که در یک نگاه اول شاید لازم باشد. که کنشگران مذکور را به گروه‌های مجزایی همچون کنشگر فردی یا نهادی، دولتی یا غیردولتی، آمریکایی یا ایرانی، مقیم در یکی از این دو کشور یا در دیگری و دوگانه‌های دیگری از این دست تقسیم کرد و نقش و تأثیر هر یک از آنها و کنش‌وواکنش‌های‌شان را بسته به جایگاهی که در این دوگانه‌ها اشغال می‌کردند مورد بررسی قرار داد. مقالاتی که در این کتاب گرد آمده‌اند با چنین چشم‌اندازی نگاشته شده و چنین پیش‌فرضی را مطلق نظر قرار داده‌اند.

نتیجه کار اما اغلب یک چنین پیشفرضی را اثبات نمی کنند. در عمل و فارغ از جایگاه هایی که طرفین این مرادوات و مناسبات اشغال می کردند، فعل و انفعالاتی که مستلزم پیوندهایی در سطوح مردمی تر اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بود اغلب این کنشگران را به درگیر شدن در روابط، بستگی ها و وابستگی هایی جدیدی سوق می داد که نه لزوماً با اهداف و چشم اندازهای آن مقامات عالی رتبه همسو و هماهنگ بود و نه چشم بسته در خدمت اهداف و گرایش های ایشان. در واقع، نتیجه کار نشان می دهد که مجموعه این کنشگران عادی، اعم از فردی و نهادی، دولتی و غیردولتی و غیره را باید افرادی به شمار آورد که به هیچ روی قابل تقلیل به نقش سازمانی شان نیستند و همچنین نمی توان صرفاً آنها را تحلیل رفته در نهادهایی به شمار آورد که ایشان را در استخدام خود داشتند. از این رو مطالعه این «سایر کنشگران» یا همان رأس سوم، چشم انداز جدیدی را بر روی مطالعه رابطه - یا نامی که گردآورنده مقالات ترجیح داده بر آن بگذارد یعنی گفت و گوی - ایران و آمریکا می گشاید و هم بر خنای تاریخ نگاری این ارتباط می افزاید.

مراد تقوی